

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 Oslo

Deres ref
12/3854

Vår ref
kso/2012/698

Oslo, 29. november 2012

HØRINGSUTTALELSE OM FORSKRIFTER OM RAMMEPLANER FOR LÆRERUTDANNING TRINN 8 – 13

Norges musikkhøgskole vil konsentrere sin høringsuttalelse om forhold av avgjørende betydning for utdanningen av musikk lærere, med hovedvekt på utdanning gjennom PPU, men også med noen kommentarer til forslagene vedr. faglærerutdanning i praktiske og estetiske fag og integrert lektorutdanning.

Ved Norges musikkhøgskole og ved de tidligere musikkonservatoriene gis lærerutdanning gjennom PPU, enten som heltidsstudium over ett år, som deltidsstudium over to år eller integrert i fagutdanning, som for eksempel Norges musikkhøgskoles fireårige bachelorstudium i musikkpedagogikk. Typisk for kandidater utdannet fra disse utdanningene er at de arbeider over et bredt spekter av musikkpedagogiske oppgaver, i grunnskoler fra 1. årstrinn, i videregående skoler, på alle alderstrinn i kulturskoler, i høyere utdanning og i ulike opplæringstiltak i frivillig sektor. På disse ulike opplæringsarenaene arbeider de på alle nivåer, fra det helt grunnleggende til avanserte faglige nivåer som krever stor faglig fordypning. Det er også typisk at disse kandidatene har fagutdanning i bare ett fag. PPU-utdanningen ved Musikkhøgskolen og konservatoriene har gjennom mange år vært den viktigste musikk lærerutdanningen i landet, og det er avgjørende at det blir mulig å opprettholde denne.

Pedagogisk utdanning har tradisjonelt hatt sterkt fokus i høyere musikkutdanning i Norge. Siden Norges musikkhøgskole ble opprettet i 1973, har utøvende og pedagogiske utdanninger gått "hånd i hånd". Det er den viktigste årsaken både til at opplæringstilbudet i musikkpedagogikk er vesentlig bedre utviklet enn tilsvarende tilbud innenfor andre kunstområder, og til det høye nivået i norsk musikkliv. Den tette koblingen mellom utøvende og pedagogisk virksomhet bekreftes også gjennom flere arbeidsmarkedsundersøkelser Norges musikkhøgskole har gjennomført. Funnene herfra viser at musikk kandidatene har høy sysselsetting og svært ofte arbeider med en kombinasjon av utøvende og pedagogisk virksomhet. De foreliggende forslagene til nye rammeplaner vil gjøre det umulig å videreføre dette, om de blir vedtatt i den form

Norges musikkhøgskole
Postboks 5190
Majorstua
0302 Oslo
Tel: +47 23 36 70 00
Faks: +47 23 36 70 01
mh@nmh.no
www.nmh.no
Bankgiro: 7694 05 00679

Besøksadresse
Slemdalsveien 11

Saksbehandler
Studiesjef Kjetil Solvik
Kjetil.Solvik@nmh.no
Direkte tel: 23 36 70 33

som er foreslått, og kan føre til store skadevirkninger for både opplæringssystemet og kulturlivet. Dette utdyper vi nærmere nedenfor.

Departementet sier i høringsbrevet at det vil utvikle opptaksbestemmelser som sikrer at også kandidater fra 3- og 4-årige utdanninger i utøvende kunstfag skal kunne kvalifisere seg for læreryrket gjennom PPU. Det er vel og bra, men det er etter vår vurdering ikke bare opptaksbestemmelsene som må justeres for å sikre dette.

Generelle kommentarer

Alle rammeplanene har fokus på trinn 8 – 13. Dette er ikke tilfredsstillende. For utdanning av musikk lærere er det nødvendig å ha fokus også på lavere alderstrinn. Vi mener også at det lovfestede skoleslaget som kulturskolene er, må nevnes i rammeplanene som en aktuell opplæringsarena.

Rammeplanene har fokus på at utdanningene skal være forsknings- og erfaringsbaserte, og ser helt bort fra at UH-loven likestiller kunstnerisk utviklingsarbeid som kunnskapsgrunnlag. Dette er særlig viktig i planene for lektorutdanningen og for faglærerutdanningen, som også omtaler fagstudiene. Vi vil generelt anbefale at man i stedet bruker begrepet FoU-basert utdanning.

Praktisk-pedagogisk utdanning

Følgende endringer er nødvendige:

- Rammeplanen må gi hjemmel for at PPU kan gjennomføres med bare ett skolefag i studentens fagkrets. Et krav om to skolefag vil innebære at svært få norske musikkstudenter i fremtiden vil ta PPU. I dag utdanner Norges musikkhøgskole ca 50 PPU-kandidater hvert år. Bortfall av disse kandidatene vil skape store problemer for rekruttering av faglig kvalifiserte lærere.

Vi må minne om at det innenfor kunstfagene er behov for lærere som kan arbeide i *kombinerte stillinger* i grunnskole/ kulturskole/ SFO/ videregående skole. Slike stillinger tas det til orde for både i regjeringens Strategi for kunst og kultur i opplæringen (Skapende læring, Kunnskapsdepartementet 2007), og senest i St.meld. 10 (2011-12) Kultur, inkludering og deltaking, der det fremgår at hoveddelen av kulturskole- utviklingsmidlene i 2012 vil gå til prosjekter med kombinerte stillinger i kulturskole og grunnskole/ SFO. For PPU på bakgrunn av ett fag, må det til gjengjeld sikres fagdidaktisk bredde slik at kandidatene får både formell og reell kompetanse til å kunne fylle kombinerte stillinger i flere opplæringsarenaer – grunnskole, kulturskole og videregående skole.

Det er også grunn til å peke på at fagbegrepet (i betydningen undervisningsfag) ikke er entydig. Innenfor musikk er det snakk om en rekke ulike musikkfag: allmennfaget musikk i grunnskolen, instrument og ensembler i kulturskolen og en rekke fagdisipliner i videregående skole innen for programområde musikk, dans og drama: instrument, kor, samspill, gehørtrening, komponering og arrangering, musikkhistorie, ensembleledelse og musikkformidling. Dette er ulike fag som krever ulik fagkompetanse og ulik didaktisk kompetanse.

- Kravet om mastergrad for opptak til PPU bør ikke gjennomføres. I de spesialiserte kunstfaglige bachelorutdanningene, som gjerne er fireårige, er det et høyt faglig nivå etter endt bachelorutdanning, og slike kandidater er utmerket i stand til å ivareta undervisningsoppgaver på høyt nivå. En kandidat med en utøvende eller skapende bachelorutdanning fra Norges musikkhøgskole vil ha større omfang av musikkfag enn en kandidat med en integrert lektorutdanning med musikk som fordypningsfag.

Vi mener likevel at flest mulig lærere bør ha mastergrad, både i musikk og i andre fag, men vi er i tvil om det bør være et krav om mastergrad før man kan ta PPU. Krav til fagnivå for tilsetting vil kunne ivaretas på andre måter. Det er også vanskelig å finne gode grunner for at lærere med PPU må ha mastergrad, mens lærere som har sin lærerkompetanse fra faglærerutdanninger ikke trenger mastergrad.

- Rammeplanen må gi hjemmel for å utvide perspektivet aldersmessig til også å omfatte undervisning for aldersgrupper under 8. trinn. Det er helt vesentlig at dette også får prege innholdet i pedagogikk, fagdidaktikk og praksisopplæring. Som vi har pekt på, er det innen kunstfagene stort behov for lærere som kan gå inn i kombinerte stillinger og kan undervise både i videregående skole, i kulturskoler og i grunnskolen. I kulturskolen vil det uansett også være snakk om undervisning på lavere alderstrinn enn 8 – 13. Kulturskolen er et lovfestet skoleslag, og med de politiske føringene om at kulturskolen skal være ressurscenter for grunnskolen og at kulturskoletilbudet skal utvikles i skolefritidsordningen - SFO (Kulturskoleløftet II), må PPU i kunstfag også sikre lærerkompetanse til disse arenaene – kulturskoletilbud til de minste barna og de estetiske fagene på barnetrinnet.

Det er vel kjent at de estetiske fagene i liten grad ivaretas i de nye grunnskolelærerutdanningene. Dette bør også vektlegges når det fastsettes hvilke trinn PPU skal kvalifisere for.

Koblet til spørsmålet om PPU også kan være aktuelt for ett fag, foreslår vi at det bør være et prinsipp at der PPU gjennomføres på grunnlag av ett fag, skal dette kombineres med større didaktisk bredde, relatert til alderstrinn og skoleslag.

- For Norges musikkhøgskole er det vesentlig at PPU fortsatt kan gis som integrert del av en fagutdanning, slik vi i dag gjør i vårt fireårige kandidatstudium i musikkpedagogikk. Dette tilsvarer for så vidt prinsipielt ordningen som gjelder for dagens lektorprogrammer, og det må, i alle fall for kunstfagene, være mulig å videreføre ordningen innenfor et bachelorløp.
- Vi vil gjøre oppmerksom på at Norges musikkhøgskole allerede har lyst ut studier for opptak fra høsten 2013 med søknadsfrist 15. desember 2012, herunder kandidatstudiet i musikkpedagogikk med integrert PPU. Det vil ikke være mulig å innføre større endringer i dette studiet med virkning fra høsten 2013.

På bakgrunn av de spesielle problemstillingene som gjelder for lærerutdanning for kunstfagene, tror vi det vil være mest hensiktsmessig om det fastsettes en egen rammeplan for PPU i kunstfag i stedet for en rekke unntaksbestemmelser i rammeplanen som ligger til høring. Vi har utarbeidet et forslag til en slik rammeplan for PPU i kunstfag og oversender dette forslaget som vedlegg. Forslaget bygger i det alt vesentlige på høringsforslaget, men med de nødvendige endringer for å ivareta de hensyn som er beskrevet over.

Lektorutdanning

Selv om Norges musikkhøgskole ikke har noen integrert lektorutdanning i dag, vil vi ikke utelukke at det kan bli aktuelt med en slik utdanning senere. Vi vil derfor kommentere også dette forslaget.

- I § 1 heter det at forskriftens virkeområde er utdanning som kvalifiserer for tilsetting som lektor. Dette er ikke helt presist formulert, siden også PPU vil kunne kvalifisere for tilsetting som lektor.
- Rammeplanen ser helt bort fra at det kan være aktuelt med integrerte lektorutdanninger for institusjoner og fagområder som har en studiestruktur med fireårige bachelorutdanninger. For slike fagområder vil det eventuelt være aktuelt med seksårige integrerte lektorutdanninger.
- Også her bør det åpnes for bare ett skolefag og for aldersgrupper under 8. trinn, som for PPU.
- Generelt er de foreslåtte læringsutbyttebeskrivelsene gode, men vi vil peke på at de i det alt vesentlige omhandler mål for lærerkompetansen, mens studiets hoveddel er faglig og beskrivelsene som skal ivareta dette er svært generelle. Dette må utformes på en slik måte at institusjonene har frihet til å supplere læringsutbyttebeskrivelsene med fagspesifikke læringsutbyttebeskrivelser. Alternativt kan læringsutbyttebeskrivelsene i rammeplanen reduseres til bare å omfatte mål for lærerkompetansen, mens det forutsettes at institusjonene selv fastsetter øvrige beskrivelser.

Vi vil her vise til at en egen PPU for kunstfag, med bestemmelse om at PPU-studiet kan tas integrert i en fagutdanning, som vi har foreslått, vil kunne benyttes som rammeplanmessig grunnlag også for en integrert lektorutdanning.

Faglærerutdanning i praktiske og estetiske fag

- Punktet om læringsutbyttebeskrivelser under lektorutdanning er like aktuelt her.
- Etter vår mening vil den foreslåtte rammeplanen for faglærerutdanning ikke være egnet til å utdanne lærere med det faglige nivå som er påkrevet for undervisning i kulturskoler og videregående skoler. Vi registrerer at mens faglærerutdanning i musikk tidligere fantes ved alle musikkonservatoriene, er det i dag bare to av disse som tilbyr faglærerutdanning. Forslaget til ny rammeplan er ytterligere et trinn i gal retning mht å gi mulighet for tilstrekkelig faglig fordypning. Dette gjør det desto viktigere at PPU-rammeplanen blir et egnet verktøy for å utdanne kunstfaglærere med stor grad av faglig fordypning.

Forholdet til nasjonale retningslinjer

Vi legger merke til at de forslagene til nasjonale retningslinjer som er utarbeidet og ligger tilgjengelig på nettet ikke er til høring, og i kontakt med departementet har vi fått informasjon om hvordan disse er tenkt forvaltet. Vi har generelt stor tiltro til at UHR kan gjøre en god jobb med nasjonal samordning, men gjennomlesning av utkastene til retningslinjer gir likevel grunn til stor uro mht om det er hensiktsmessig å fastsette felles retningslinjer som skal gjelde for alle fag. Hensikten med nasjonale retningslinjer må være å sikre lærerutdanning av høy kvalitet, og vi er redd for at de foreliggende forslagene ikke alltid vil være egnet til å sikre dette. Innenfor kunstfagene opplever vi ofte at det som er "sannheter" for teoretiske fag, ikke

fungerer på samme måte for kunstfag, jf for eksempel begrepene forskningsbasert og FoU-basert. Vi mener derfor at det er mer hensiktsmessig om de nasjonale retningslinjene

- enten blir mindre detaljerte,
- eller at det tillates flere sett med nasjonale retningslinjer, for eksempel egne retningslinjer for kunstfag,
- eller aller helst at institusjonene generelt pålegges å samordne virksomheten, men uten å forordne at dette skal skje i form av ett sett detaljerte nasjonale retningslinjer som alle skal følge. Et eksempel på at slik samordning har vært vellykket, uten bindende nasjonale retningslinjer, er samordningen av bruken av karakterskalaen, der loven bare angir skalaen og departementet har bedt institusjonene sørge for samordning, som blir utmerket ivaretatt gjennom UHRs organer.

Vi finner det for øvrig ikke formelt tilfredsstillende at forskriftsforslagene bare ganske enkelt slår fast at "det er utarbeidet nasjonale retningslinjer", uten å si noe om hvem som utarbeider dem og fastsetter dem. Vi mener også at siden de nasjonale retningslinjene formelt ikke vil være en del av rammeplanene, vil de få en ganske uklar status i forhold til følgende to bestemmelser i uh-loven:

For det første § 1-4 om faglig frihet og ansvar

(2) Universiteter og høyskoler har ellers rett til å utforme sitt eget faglige og verdimesige grunnlag innenfor de rammer som er fastsatt i eller i medhold av lov.

*(3) Universiteter og høyskoler kan ikke gis pålegg eller instruksjoner om
a) læreinnholdet i undervisningen [...]*

og for det andre det vi må betrakte som den eneste unntaksbestemmelsen fra dette, i § 3-2:

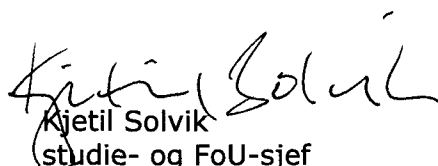
(2) Departementet kan fastsette nasjonale rammeplaner for enkelte utdanninger.

Her legges det opp til bindende faglige retningslinjer som formelt ikke er en del av rammeplanene og som i detaljering går langt ut over det man kan forbinde med begrepet rammeplan. Det er snarere snakk om studieplaner, sågar med et detaljeringsnivå og et antall detaljerte læringsutbyttebeskrivelser som går langt ut over det man vil finne i de fleste studieplaner.

Med vennlig hilsen

Ingrid M. Hanken
prorektor / leder av studieutvalget

Kjetil Solvik
studie- og FoU-sjef

Vedlegg: Forslag til rammeplan for PPU i kunstfag

Norges musikkhøgskole

29.11.12

Forslag til

Forskrift om rammeplan for praktisk- pedagogisk utdanning i kunstfag for trinn 1-13 og kulturskolen

Fastsatt av Kunnskapsdepartementet [dato] med hjemmel i lov om universiteter og høyskoler av 1. april 2005 nr. 15 § 3-2 annet ledd.

§1 VIRKEOMRÅDE OG FORMÅL

Forskriftens virkeområde er praktisk-pedagogisk utdanning for trinn 1-13 og kulturskolen for kandidater med utøvende eller skapende kunstfaglig utdanning.

Forskriftens formål er å legge til rette for at utdanningsinstitusjonene tilbyr en integrert, profesjonsrettet og FoU- og erfaringsbasert utdanning av høy faglig kvalitet og med helhet og sammenheng mellom pedagogikk, fagdidaktikk og praksisopplæring som imøtekommer samfunnets og skolens behov for lærere med kunstfaglig kompetanse. Utdanningen skal forholde seg til opplæringsloven og gjeldende læreplaner for grunnopplæringen.

Praktisk-pedagogisk utdanning i utøvende kunstfag skal kvalifisere kandidatene til å videreutvikle skolen som en institusjon for læring og dannelse i et demokratisk og flerkulturelt samfunn. Utdanningen skal være rettet mot undervisning på trinn 1-13 og i kulturskolen, og kunnskap om barne- og ungdomskultur og evne til å motivere for læring skal være sentrale elementer i utdanningen. Utdanningen skal kvalifisere for kombinerte stillinger i grunnopplæringen og kulturskolen og ivareta helhet og sammenheng i barn og unges kunstfaglige opplæring.

§ 2 LÆRINGSUTBYTTE

Kandidaten skal etter fullført praktisk-pedagogisk utdanning i utøvende kunstfag for trinn 1-13 og kulturskolen ha følgende samlede læringsutbytte definert som kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse:

Kunnskap

Kandidaten

- har inngående fagdidaktisk og pedagogisk kunnskap rettet mot trinn 1-13 og kulturskolen
- har bred forståelse for skolens mandat, opplæringsens verdigrunnlag, opplæringsløpet og ulike kunstfaglige opplæringsarenaer
- har inngående kunnskap om og evne til å holde seg oppdatert på gjeldende lov- og planverk for profesjonsutøvelsen

- har bred kunnskap om barne- og ungdomskultur og barn og unges utvikling og læring i ulike sosiale og kulturelle kontekster
- har bred kunnskap om læringsstrategier, læringsarenaer og arbeidsmetoder generelt

Ferdigheter

Kandidaten

- kan planlegge, gjennomføre og reflektere over undervisning basert på erfaring og kunnskap fra forskning og kunstnerisk utviklingsarbeid
- kan lede og legge til rette for undervisningsforløp som fører til gode faglige og sosiale læringsprosesser
- kan bruke varierte arbeidsmetoder, differensiere og tilpasse opplæring i samsvar med gjeldende læreplanverk, og skape motiverende og inkluderende læringsmiljøer
- kan beskrive kjennetegn på kompetanse, vurdere og dokumentere elevers læring, gi læringsfremmende tilbakemeldinger og bidra til at elevene kan reflektere over egen læring og egen faglige utvikling

Generell kompetanse

Kandidaten

- kan formidle pedagogiske og fagdidaktiske problemstillinger på et avansert nivå
- innehar en profesjonell holdning og kan kritisk reflektere over faglige, profesjonsetiske og utdanningspolitiske spørsmål
- kan med stor grad av selvstendighet videreutvikle egen kompetanse og bidra til både kollegers og skolens utvikling
- kan bygge relasjoner til elever og foresatte, og samarbeide med aktører som er relevante for skoleverket

§ 3 STRUKTUR OG INNHOLD

Praktisk-pedagogisk utdanning i kunstfag for trinn 1-13 skal kvalifisere for og gi undervisningskompetanse i et kunstfag / estetisk fag i grunnskolens barne- og ungdomstrinn, i videregående opplæring og i kulturskolen. Praktisk-pedagogisk utdanning består av følgende komponenter:

- 30 studiepoeng pedagogikk
- 30 studiepoeng fagdidaktikk
- Minst 60 dager praksis inngår som en integrert del av pedagogikk og fagdidaktikk.

Fagdidaktikk skal knyttes til kunstfaget og være tilpasset og relevant for undervisning rettet mot aktuelle elevgrupper og undervisningsfag i grunnskolen, i videregående opplæring og i kulturskolen. Opplæring i fagdidaktikk, pedagogikk og praksis skal tilpasses undervisning på trinn 1-13.

Praksisopplæringen skal være veiledet, vurdert og variert. I siste semester skal studentene ha en sammenhengende praksisperiode med særlig fokus på selvstendig opplæringsansvar.

Studentene skal ha praksis både i grunnskolens barne- og ungdomstrinn, i videregående opplæring og i kulturskolen. For studenter med kunstfaglig fordypning i fag som ikke er skolefag i grunnskolen,

vil praksis i hovedsak foregå i videregående opplæring og kulturskole. Deler av praksis kan også foregå innenfor andre kulturelle og kunstfaglige opplæringsarenaer for barn, unge og voksne. Studenter som er tilsatt i skolen må ha minimum 50 % av praksis på annen skole enn egen arbeidsplass.

§ 4 NASJONALE RETNINGSLINJER, KJENNETEGN OG PROGRAMPLAN

Med utgangspunkt i forskriften og nasjonale retningslinjer skal den enkelte institusjon utarbeide programplan for den praktisk-pedagogiske utdanningen i kunstfag med bestemmelser om faglig innhold, praksisopplæring, organisering, progresjon, arbeidsformer og vurderingsordninger. Programplanen skal fastsettes av institusjonens styre. Institusjonens styre har overordnet ansvar for godkjenning og kvalitetssikring av utdanningen i henhold til det som er spesifisert i de nasjonale retningslinjene.

§ 5 FRITAKSBESTEMMELSER

Eksamen eller prøve som ikke er basert på rammeplan for praktisk-pedagogisk utdanning 1-13, kan gi grunnlag for fritak, jf. § 3-5 i lov om universiteter og høyskoler. Utdanning som kan gi grunnlag for fritak i den obligatoriske delen må omfatte praksisopplæring.

§ 6 OPPTAK

For å bli tatt opp til praktisk-pedagogisk utdanning i kunstfag for trinn 1-13 må søker ha utøvende eller skapende kunstfaglig utdanning av et omfang på minimum 180 studiepoeng i et fag som gir kompetanse til å undervise på trinn 1-13, jf. forskrift 23. juni 2006 nr 724 til opplæringslova kapittel 14. Opptak kan også skje til et studieopplegg der praktisk-pedagogisk utdanning er integrert i utøvende eller skapende kunstfaglig utdanning av et omfang på minimum 180 studiepoeng.

§ 7 IKRAFTTREDELSE OG OVERGANGSREGLER

Forskriften trer i kraft [dato]. Forskriften gjelder for studenter som tas opp fra og med opptak til studieåret 2014-15.

Studenter som følger tidligere rammeplaner har rett til å avlegge eksamen etter disse inntil 31. desember 2019. Fra dette tidspunkt oppheves rammeplan for praktisk-pedagogisk utdanning av 3. april 2003.